

Aðdragandi og orsakir
falls íslensku bankanna 2008
og tengdir atburðir

Rannsóknarnefnd Alþingis

Útgefandi:

Rannsóknarnefnd Alþingis samkvæmt lögum nr. 142/2008
um rannsókn á aðdraganda og orsökum falls íslensku bankanna
og tengdra atburða

Ritstjórn:

Páll Hreinsson
Sigríður Benediktsdóttir
Tryggvi Gunnarsson

Útgáfustjóri:

Anna Sigríður Guðfinnsdóttir

Kápur:

Hrund Guðmundsdóttir

Ljósmyndir:

Rebekka Guðleifsdóttir

Prentun og bókkband:

Oddi hf.

Umbrot:

Essinþrjú

Reykjavík 2010

ISBN: 978-9979-888-33-8

Merking tákna:

- * Bráðabirgðatala eða áætlun
- 0 Minna en helmingur einingar
- Núll, þ.e. ekkert
- ... Upplýsingar vantar eða tala ekki til
- . Tala á ekki við

Efnisyfirlit

Bindi 1

1.0	Verkefni og skipan nefndarinnar	21
1.1	Skipan rannsóknarnefndar Alþingis	21
1.2	Afmörkun á efni rannsóknarinnar	23
1.3	Afmörkun á tímabili sem rannsóknin tók til	24
1.4	Rannsóknarheimildir nefndarinnar	25
1.5	Um þagnarskyldu og birtingu trúnaðarupplýsinga	26
1.6	Um mistök, vanrækslu og refsiverða háttsemi svo og aðrar aðfinnslur	27
1.7	Framsetning skýrslunnar	29
1.8	Horft til baka	30
2.0	Ágrip um meginniðurstöður skýrslunnar	31
3.0	Sérstaða og mikilvægi banka og fjármálafyrirtækja í samfélagi	49
3.1	Inngangur	49
3.2	Eðli banka- og fjármálastarfsemi og þýðing fyrir gangverk samfélagsins	50
3.3	Sérstaða og samfélagsleg ábyrgð umfram það sem gildir um rekstur fyrirtækja almennt?	52
3.4	Afskipti hins opinbera í formi laga og eftirlits stjórnvalda	53
3.5	Ályktanir rannsóknarnefndar Alþingis	54
4.0	Efnahagslegt umhverfi og innlend peningamálastjórnun	57
4.1	Inngangur	57
4.2	Efnahagsþróun í umheiminum	58
4.2.1	Inngangur	58
4.2.2	Lágvaxtaskeið og lausafjárnótt	58
4.2.3	Hin alþjóðlega fjármálakreppa	68
4.2.4	Lánskjör Íslands og íslenskra banka erlendis	70
4.3	Hagþróun á Íslandi við upphaf 21. aldar	78
4.3.1	Yfirlit um þróun helstu þjóðhagsstærða	78
4.3.2	Fiskveiðistjórnun	80
4.3.3	Verðbólga, verðtrygging og vaxtafrelsi	82
4.3.4	Markaðsvæðing og opnun hagkerfisins	84
4.3.5	Sjálfstæði Seðlabankans og verðbólguþrögn	86
4.3.6	Þróun raungengis	88
4.3.7	Blikur á lofti	91
4.3.8	Hagsveifla og hagstjórn	94
4.4	Stefnan í ríkisfjármálum	97
4.4.1	Yfirlit – tekjur og gjöld	97
4.4.2	Frjálsir fjármagnsflutningar og alþjóðlegir fjármálamarkaðir	101
4.4.3	Einkavæðing	107
4.4.4	Stóriðjufjárfestingar	113
4.4.5	Húsnæðismál	117
4.4.6	Skattastefna	126
4.4.7	Aðhaldsstig ríkisfjármála	129
4.5	Peningastefnan	130
4.5.1	Framkvæmd peningastefnunnar – verðbólguþrögn	130
4.5.2	Seðlabankavextir og lausafé í umferð	134
4.5.3	Miðlunarferlið	141
4.5.4	Trúverðugleiki peningastefnunnar og verðbólguvæntingar	154
4.5.5	Lán gegn veði	162
4.5.6	Gjaldeyrisvaraförð Seðlabanka Íslands	166

4.5.6.1	Tölur, myndir og kenningar	166
4.5.6.2	Tilraunir til að auka við gjaldeyrisforða	167
4.5.6.3	Ályktanir rannsóknarnefndar Alþingis	181
4.6	Vaxandi ójafnvægi	182
4.6.1	Innra ójafnvægi	182
4.6.2	Ytra ójafnvægi	188
4.7	Þáttur fjármálakerfisins	197
4.8	Ályktanir rannsóknarnefndar Alþingis	201
5.0	Stefna stjórnvalda um stærð og starfsemi íslenskra fjármálafyrirtækja	209
5.1	Inngangur	209
5.2	Stefnan eins og hún birtist í stefnuyfirlýsingum ríkisstjórna	209
5.3	Dæmi um viðhorf ráðherra sem birtust á opinberum vettvangi um starfsemi fjármálafyrirtækja 2003–2008	211
5.4	Viðhorf til umfangs og áherslu á starf eftirlitsstofnana gagnvart fjármálafyrirtækjum	220
5.5	Viðhorf til stefnuyfirlýsingar ríkisstjórnar Sjálfstæðisflokks og Samfylkingar frá 23. maí 2007 sem fram komu í skýrslutökum	221
5.6	Ísland sem miðstöð alþjóðlegrar fjármálastarfsemi?	223
5.7	Ályktanir rannsóknarnefndar Alþingis	225
6.0	Einkavæðing og eignarhald bankanna	227
6.1	Frá ríkisbönkum til einkabanka	227
6.2	Fyrstu skref í einkavæðingu bankanna	229
6.2.1	Lagasetningin vorið 1997 og fyrsta salan á hlutafé	229
6.2.2	Áhugi Skandinaviska Enskilda Banken á Landsbankanum árið 1998	230
6.2.3	FBA seldur að fullu árið 1999	232
6.2.4	Frekari sala hluta í Landsbankanum og Búnaðarbankanum	232
6.3	Lok einkavæðingar Landsbankans og Búnaðarbankans	233
6.3.1	Söluheimild laga nr. 70/2001	233
6.3.2	Ákvörðun um samhliða sölu bankanna	235
6.3.3	Viðmið og kröfur til kaupenda í söluferlinu	239
6.3.3.1	(Erlendur) kjölfestufjórðing og stærð kjölfestuhlutar	239
6.3.3.2	Fagleg þekking og reynsla á sviði fjármálaþjónustu	244
6.3.3.3	Erlend þátttaka í kaupum á hlut í Búnaðarbankanum	250
6.3.3.4	Upplýsingar úr gögnum og skýrslutökum rannsóknarnefndar Alþingis um breytingar á viðmiðum og kröfum á lokastigi söluferlis ríkisbankanna	261
6.3.4	Almenn stefnumótun og ákvarðanatöku í söluferli bankanna	264
6.3.4.1	Störf ráðherraefndar og samspil við framkvæmdanefnd og HSBC	264
6.3.4.2	Sjónarmið um stýringu ráðherraefndar á vali á viðsemdendum um bankana á lokastigi söluferilsins	266
6.3.5	Samskipti Samsonar og stjórnvalda í söluferli Landsbankans	268
6.3.6	Fjármögnun Samsonar samkvæmt kaupsamningi um Landsbankann	271
6.3.6.1	Áhersla á þýðingu „erlends fjár“ í samningaviðræðum	271
6.3.6.2	Ákvæði um fjármögnun í rammisamkomulagi og kaupsamningi	272
6.3.6.3	Önnur greiðsla Samsonar. Lán Samsonar nr. 997 frá Búnaðarbankanum	276
6.3.6.4	Lokagreiðsla Samsonar. Lán Samsonar nr. 1427 frá Kaupþingi Búnaðarbanka	278
6.3.6.5	Önnur lán Samsonar hjá Kaupþingi	280
6.3.7	Atriði varðandi kaupsamning um Búnaðarbankann	281
6.4	Ákvarðanir Fjármálaeftirlitsins um hæfi kaupenda Landsbankans og Búnaðarbankans til að fara með virka eignarhluti í fjármálafyrirtæki	284
6.4.1	Ákvæði laga um eftirlit með virkum eignarhlutum í fjármálafyrirtækjum	284
6.4.2	Ákvörðun Fjármálaeftirlitsins 3. febrúar 2003 um hæfi Samsonar til að fara með virkan eignarhlut í Landsbankanum	287
6.4.2.1	Ákvörðun Fjármálaeftirlitsins 2. júní 2006 um að fallast á útvíkkun samþykka Samsonar	288
6.4.3	Ákvörðun Fjármálaeftirlitsins 17. mars 2003 um hæfi S-hópsins til að fara með virkan eignarhlut í Búnaðarbankanum	292
6.5	Eignarhald stóru bankanna þriggja 2004–2008	292
6.5.1	Eignarhald Glitnis	293
6.5.1.1	Stærstu hluthafar Glitnis	293
6.5.1.2	Eignarhlutir lífeyrissjóða í Glitni	294
6.5.1.3	Innra eignarhald í Glitni	294
6.5.2	Eignarhald Landsbankans	297
6.5.2.1	Stærstu hluthafar Landsbankans	297
6.5.2.2	Eignarhlutir lífeyrissjóða í Landsbankanum	297
6.5.2.3	Innra eignarhald í Landsbankanum	297
6.5.3	Eignarhald Kaupþings	297

6.5.3.1	Stærstu hluthafar Kaupþings	297
6.5.3.2	Eignarhlutir lífeyrissjóða í Kaupþingi	298
6.5.3.3	Innra eignarhald í Kaupþingi	298
6.6	Ályktanir rannsóknarnefndar Alþingis	299
Bindi 2		
7.0	Fjármögnun bankanna	9
7.1	Inngangur	9
7.2	Almennt yfirlit 1999 til 2003 – tími vaxtar og breyttrar fjármögnunar	9
7.3	Fjármögnun með útgáfu skuldabréfa árin 2004 til 2008	11
7.3.1	Skuldabréfaútgáfa Landsbanka Íslands hf. erlendis	11
7.3.2	Skuldabréfaútgáfa Glitnis banka hf. erlendis	14
7.3.3	Skuldabréfaútgáfa Kaupþings banka hf. erlendis	15
7.3.4	Greiðslubyrði vegna erlendu skuldabréfanna	18
7.3.5	Skuldadyggingamarkaðurinn og láns hæfistengd skuldabréf	19
7.3.6	Láns hæfistengd skuldabréf	22
7.3.6.1	Landsbankinn	24
7.3.6.2	Glitnir	25
7.3.6.3	Kaupþing	26
7.3.6.4	Sparisjóðabankinn (Icebank)	28
7.3.7	Vikjandi langtímalán	30
7.4	Ályktanir rannsóknarnefndar Alþingis	32
7.5	Innlán stóru bankanna þriggja	35
7.5.1	Innlán bankanna á samstæðugrundvelli	35
7.5.2	Innlán Landsbanka Íslands hf.	36
7.5.3	Innlán Kaupþings banka hf.	40
7.5.4	Innlán Glitnis banka hf.	40
7.6	Endurhverf viðskipti og sambærileg veðlán	41
7.6.1	Veðlán hjá Seðlabanka Íslands	43
7.6.2	Veðlán við Seðlabanka Evrópu	45
7.6.2.1	Glitnir, eignavarin skuldabréf	48
7.6.2.2	Landsbankinn, eignavarin skuldabréf	51
7.6.2.3	Önnur veðlán og lokadagarnir	56
7.7	Heildarskiptasamningur	63
7.7.1	Almennt um heildarskiptasamninga	63
7.7.2	Glitnir banki hf.	64
7.7.3	Landsbanki Íslands hf.	65
7.7.4	Kaupþing banki hf.	68
7.8	Opnar lánalínur án „MAC“-ákvæða og laust fé	68
7.8.1	Lausafjareftirlit	69
7.8.2	Glitnir banki hf.	69
7.8.3	Kaupþing banki hf.	71
7.8.4	Landsbanki Íslands hf.	72
7.9	Ályktanir rannsóknarnefndar Alþingis	73
8.0	Útlán íslensku bankanna	81
8.1	Inngangur	81
8.2	Gögn og nálgun við útlágreiningu	82
8.3	Bankar og útlán þeirra	85
8.3.1	Inngangur	85
8.3.2	Hvatar sem bankar hafa til að taka áhættu	85
8.3.3	Útlánaáhætta	85
8.3.4	Hraður vöxtur útlána	87
8.4	Vöxtur íslenska bankakerfisins	88
8.4.1	Inngangur	88
8.4.2	Vöxtur bankanna	89
8.4.3	Ályktanir rannsóknarnefndar um vöxt útlána bankanna	93
8.5	Þróun útlánasafns bankanna	93
8.5.1	Inngangur	93
8.5.2	Samsetning lántakenda bankanna	94
8.5.3	Myntsamsetning lána	96
8.5.4	Þróun afborgunarfyrikomulags útlána bankanna	99
8.5.5	Vanskil	101
8.5.6	Veð tekin í hlutabréfum	103
8.5.7	Ályktanir rannsóknarnefndar Alþingis	106

8.6	Reglur um stórar áhættur	107
8.6.1	Inngangur	107
8.6.2	Bakgrunnur reglna um stórar áhættur og söguleg þróun	107
8.6.3	Gildandi reglur um stórar áhættur	110
8.6.3.1	Almennt	110
8.6.3.2	Skilgreining á áhættu	111
8.6.3.3	Hvað telst vera stór áhætta?	111
8.6.3.4	Tengdir viðskiptamenn	111
8.6.3.4.1	Almennt	111
8.6.3.4.2	Bein og óbein yferráð	112
8.6.3.4.3	Fjárhagslega tengdir aðilar	114
8.6.3.4.4	Frádráttarreglur	115
8.6.4	Reglur um stærstu viðskiptabankana um stórar áhættur.	115
8.6.4.1	Almennt	115
8.6.4.2	Landsbanki Íslands hf.	116
8.6.4.3	Kaupþing banki hf.	118
8.6.4.4	Glitnir banki hf.	118
8.6.4.5	Straumur-Burðarás Fjárfestingarbanki hf.	118
8.6.5	Framkvæmd Fjármálaeftirlitsins	120
8.6.5.1	Eftirlitshlutverk Fjármálaeftirlitsins	120
8.6.5.2	Valdheimildir Fjármálaeftirlitsins	120
8.6.5.3	Viðurlög við brotum gegn reglum um stórar áhættur	121
8.6.5.4	Útfærsla og framkvæmd Fjármálaeftirlitsins á reglum um stórar áhættur.	121
8.6.5.5	Nokkur dæmi úr framkvæmd Fjármálaeftirlitsins.	127
8.6.5.5.1	Landsbanki Íslands hf.	127
8.6.5.5.1.1	Actavis	127
8.6.5.5.1.2	Bakkavör Group og Exista.	129
8.6.5.5.2	Kaupþing banki hf.	129
8.6.5.5.2.1	Mosaic Fashion	129
8.6.5.5.2.2	Baugur Group og Landic Property	129
8.6.5.5.3	Glitnir banki hf.	130
8.6.5.5.3.1	Máttur ehf.	130
8.6.5.5.3.2	Stím ehf.	130
8.6.5.5.3.3	Félög í eigu Ingibjargar Pálmadóttur.	130
8.6.5.6	Eftirlit með heildaráhættu í fjármálakerfinu.	131
8.6.6	Samanburður milli Íslands og helstu nágrannalanda	131
8.6.7	Ályktanir rannsóknarnefndar Alþingis	132
8.6.7.1	Innleiðing reglna um stórar áhættur	132
8.6.7.2	Framkvæmd fjármálafrirtækja	132
8.6.7.3	Framkvæmd eftirlits	133
8.7	Útlán til fyrirtækjahópa	134
8.7.1	Inngangur	134
8.7.2	Aðferðafræði við skilgreiningu fyrirtækjahópa	134
8.7.3	Fyrirtækjahóparnir.	135
8.7.3.1	Baugur Group hf.	137
8.7.3.2	Exista hf.	142
8.7.3.3	Robert Tchenguiz	143
8.7.3.4	Björgólfur Thor Björgólfsson.	144
8.7.3.5	Björgólfur Guðmundsson	145
8.7.3.6	Milestone ehf.	146
8.7.3.7	Hlutfélagið Eimskipafélag Íslands	146
8.7.3.8	Magnús Kristinsson	149
8.7.3.9	Ólafur Ólafsson	150
8.7.3.10	Fons hf.	150
8.7.3.11	Atorka Group hf.	151
8.7.3.12	Samherji hf.	152
8.7.3.13	Byggingarfélag Gylla og Gunnars hf.	152
8.7.3.14	Jákub á Dul Jacobsen	152
8.7.3.15	BNT hf.	152
8.7.3.16	Eyrir Invest ehf.	157
8.7.3.17	FI fjárfestingar ehf.	157
8.7.3.18	Icelandair Group hf.	157
8.7.3.19	Nýsir hf.	158

8.7.3.20	Nordic Partners ehf.	158
8.7.3.21	Eignarhaldsfélagið Fasteign hf.	158
8.7.3.22	Saxhóll ehf.	158
8.7.3.23	Sund ehf.	158
8.7.3.24	Gift fjárfestingafélag ehf.	163
8.7.3.25	Straumborg ehf.	163
8.7.3.26	Jakob Valgeir Flosason	163
8.7.3.27	Brim hf.	163
8.7.3.28	Materia Invest ehf.	163
8.7.3.29	Skúli Þorvaldsson	164
8.7.3.30	Fram ehf.	164
8.7.3.31	Stök fyrirtæki með stór útlán	164
8.7.4	Stórar áhættur tengdar bönkunum	169
8.7.5	Ályktanir rannsóknarnefndar Alþingis	171
8.8	Víkjandi áhætta íslenskra banka samanborið við erlenda banka	172
8.8.1	Inngangur	172
8.8.2	Aðkoma erlendra banka að fjármögnun íslenskra fjárfesta	173
8.8.2.1	Deutsche Bank tekur þátt í fjármögnun yfirtöku á Actavis	173
8.8.2.2	Milestone fær lán í Morgan Stanley til að kaupa Invik og fjármagna hlutabréf í Glitni	174
8.8.2.3	Citibank fjármagnar hlutabréfaeign Kjalars í Kaupþingi.	174
8.8.2.4	Sampo-hlutur Exista fjármagnaður af Citibank.	175
8.8.3	Lánin flytjast heim til Íslands	175
8.8.3.1	Glitnir lánar til uppgreiðslu skulda Milestone við Morgan Stanley	175
8.8.3.2	Kaupþing greiðir upp skuldir Eglu Invest við Citibank	176
8.8.3.3	Glitnir greiðir upp lokahluta láns FL hjá Morgan Stanley.	176
8.8.3.4	Landsbanki lánar fyrir veðkalli Deutsche Bank vegna fjármögnunar kaupa á Actavis.	176
8.8.4	Samanburður við fall Gnúps	178
8.8.5	Ályktanir rannsóknarnefndar Alþingis	178
8.9	Afleiðusamningar um verðbréf.	179
8.9.1	Inngangur	179
8.9.2	Almenn lýsing á afleiðusamningum um verðbréf.	179
8.9.2.1	Framvirkir samningar.	180
8.9.2.2	Valréttarsamningar	181
8.9.3	Framvirkir samningar bankanna	182
8.9.3.1	Glitnir	183
8.9.3.2	Kaupþing	185
8.9.3.3	Landsbanki	186
8.9.3.4	Straumur-Burðarás	187
8.9.3.5	Um lokun á framvirkum samningum	187
8.9.4	Valréttir um hlutabréf.	188
8.9.4.1	Afleiðutengd skuldabréf	188
8.9.5	Ályktanir rannsóknarnefndar Alþingis	190
8.10	Lánabækur dótturfélaga íslensku bankanna í Lúxemborg	191
8.10.1	Inngangur	191
8.10.2	Öflun gagna	191
8.10.3	Glitnir Bank Luxembourg S.A.	191
8.10.4	Kaupthing Bank Luxembourg S.A.	192
8.10.5	Landsbanki Luxembourg S.A.	195
8.10.5.1	Flutningur áhættuskuldbindinga frá Landsbanki Luxembourg S.A. til Landsbanka Íslands hf.	198
8.10.6	Ályktanir rannsóknarnefndar Alþingis	199
8.11	Lánafyrirgreiðslur til alþingis- og fjölmiðlamanna	199
8.11.1	Inngangur	199
8.11.2	Alþingismenn	200
8.11.3	Fjölmiðlamenn	201
8.12	Lánveitingar og fyrirgreiðsla lánastofnana til nokkurra stærstu viðskiptavina þeirra	202
8.12.1	Inngangur	202
8.12.2	Yfirlit yfir heildar- og stórar áhættuskuldbindingar fjármálafyrirtækjanna	205
8.12.3	Umfjöllun um lánveitingar til einstakra samstæðna og heildarskuldbindingar	208
8.12.3.1	Exista hf. og tengd félög	208
8.12.3.2	Fjárfestingafélagið Gaumur ehf. og tengd félög	211
8.12.3.3	Robert Tchenguiz og tengd félög.	214
8.12.3.4	Björgólfur Thor Björgólfsson og tengd félög	216
8.12.3.5	Stoðir ehf. og tengd félög.	219

8.12.3.6	Kjalar ehf. og tengd félög	223
8.12.3.7	Björgólfur Guðmundsson og tengd félög	226
8.12.3.8	Landic Property hf. og tengd félög	230
8.12.3.9	Eimskip og tengd félög	233
8.12.3.10	Lagerinn ehf. og tengd félög	235
8.12.3.11	Milestone ehf. og tengd félög	236
8.12.3.12	Skúli Þorvaldsson og tengd félög	239
8.12.3.13	Mosaic Fashions og tengd félög	242
8.12.3.14	Nordic Partners ehf. og tengd félög	244
8.12.3.15	Saxhóll ehf. og tengd félög	245
8.12.3.16	Samherji hf. og tengd félög	247
8.12.3.17	Magnús Kristinsson og tengd félög	249
8.12.3.18	Magnolia Finance VI	251
8.12.3.19	Norvik (BYKO) og tengd félög	252
8.12.3.20	Sund og tengd félög	254
8.12.3.21	Kevin G. Stanford og tengd félög	256
8.12.3.22	Stytta ehf.	258
8.12.3.23	Crosslet Vale.	262
8.12.3.24	Atorka Group.	263
8.12.3.25	REIM Plc.	265
8.12.3.26	Gift fjárfestingarfélag ehf. og tengd félög	267
8.12.3.27	Eyrir Invest ehf.	269
8.12.3.28	Jakob Valgeir ehf. og tengd félög	270
8.12.3.29	Salt Investments ehf. og tengd félög	272
8.12.3.30	Svartháfur ehf.	274
8.12.3.31	Fons hf. og tengd félög	276
8.12.3.32	Property Group og tengd félög	278
8.12.3.33	Stapi fjárfestingafélag ehf.	279
8.12.3.34	ADR-HAANPAA og tengd félög	280
8.12.3.35	Penninn ehf. og tengd félög	282
8.12.3.36	Nordcar og tengd félög	284
8.12.3.37	Lindberg ehf. og tengd félög (Magnús Jónatansson)	286
8.12.3.38	Scanbox Entertainment Group	287
8.12.3.39	Suðurnesjamenn ehf. og tengd félög	288
8.12.3.40	Brautarholt 20 ehf. og tengd félög	290
8.12.3.41	Viking ehf. og tengd félög	291
8.12.3.42	Eignarhaldsfélagið Kirkjuvöll ehf. og tengd félög	293
8.12.3.43	Zegna III Holdings Inc.	294
8.12.3.44	Eignarhaldsfélagið Arev og tengd félög	295
8.12.3.45	14 sp/f.	296
8.12.3.46	Knightscross Ltd., Bákn ehf. og Investum Holding ehf.	297
8.12.4	Ályktanir rannsóknarnefndar Alþingis	298
Fylgiskjal 1	299
Fylgiskjal 2	321
Fylgiskjal 3	327

Bindi 3

9.0	Eigið fé íslenska fjármálakerfisins	7
9.1	Inngangur	7
9.2	Hlutverk eigin fjár og tilgangur reglna um það	7
9.3	Gildandi reglur og bakgrunnur þeirra	8
9.4	Eigið fé og eiginfjárlutfall	9
9.4.1	Almennt	9
9.4.2	Eiginfjárgrunnur	9
9.4.2.1	Samsetning eiginfjárgrunns	9
9.4.2.2	Helstu frádráttarliðir frá eiginfjárgrunni.	10
9.4.3	Áhættugrunnur	11
9.5	Framkvæmd fjármálafyrirtækja á reglum um eigið fé vegna eigin hluta	12
9.6	Mat á áhrifum fjármögnunar bankanna á eigin bréfum	16
9.6.1	Inngangur	16
9.6.2	Mat á veiku eigin fé	17
9.6.3	Mat á krossfjármögnun bankanna	21
9.6.4	Fjármögnun á hlutabréfum FL Group hf. og Exista hf.	22
9.7	Ályktanir rannsóknarnefndar Alþingis	23

10.0	Launa- og hvatakerfi bankanna	25
10.1	Þáttur hvatakerfanna í rekstri bankanna	25
10.2	Gagnasöfnun og úrtak	28
10.3	Hvatakerfi Glitnis banka hf.	30
10.3.1	Launadreifing Glitnis	30
10.3.2	Hvatakerfi starfsmanna tekjusviða Glitnis	30
10.3.3	Árangurstenging launa hjá Glitni	32
10.3.4	Kaupréttarsamningar	33
10.3.5	Starfskjör forstjóra Glitnis banka hf.	37
10.3.5.1	Samningar við Bjarna Ármannsson	37
10.3.5.2	Árangurstenging launa Bjarna Ármannssonar	38
10.3.5.3	Samningar við Lárus Welding	42
10.3.6	Nánar um launakjör forstjóra Glitnis.	44
10.3.7	Lánafyrirgreiðslur til starfsmanna Glitnis	45
10.3.8	Ályktanir rannsóknarnefndar Alþingis	46
10.4	Hvatakerfi Landsbanka Íslands hf.	49
10.4.1	Launadreifing Landsbankans	49
10.4.2	Hvatakerfi starfsmanna tekjusviða Landsbankans	50
10.4.2.1	Inngangur.	50
10.4.2.2	Árangurstenging launa í Landsbankanum	53
10.4.3	Starfskjör bankastjóra Landsbankans	55
10.4.3.1	Samningar Halldórs J. Kristjánssonar	55
10.4.3.2	Samningar Sigurjóns Þ. Árnasonar	57
10.4.4	Nánar um laun bankastjóra Landsbankans	58
10.4.5	Fjármögnun og innlausn kaupréttarsamninga í Landsbankanum	60
10.4.6	Lánafyrirgreiðsla til starfsmanna Landsbankans	69
10.4.7	Ályktanir rannsóknarnefndar Alþingis	70
10.5	Hvatakerfi Kaupþings banka hf.	72
10.5.1	Launadreifing Kaupþings	72
10.5.2	Hvatakerfi starfsmanna tekjusviða Kaupþings	73
10.5.2.1	Kaupréttarsamningar starfsmanna Kaupþings	75
10.5.2.2	Lán starfsmanna Kaupþings til hlutabréfakaupa	77
10.5.2.3	Árangurstenging launa starfsmanna Kaupþings	86
10.5.3	Starfskjör forstjóra og stjórnarformanns Kaupþings	87
10.5.3.1	Samningar við Sigurð Einarsson	87
10.5.3.2	Samningar við Hreiðar Má Sigurðsson	93
10.5.3.3	Samningar við Ingólf Helgason	94
10.5.4	Nánar um laun bankastjóra Kaupþings	95
10.5.5	Ályktanir rannsóknarnefndar Alþingis	95
	Fylgiskjal 1	99
	Fylgiskjal 2	102
11.0	Innri og ytri endurskoðun	105
11.1	Innri endurskoðun og áhættustýring	105
11.1.1	Inngangur	105
11.1.2	Lög og reglur um hlutverk innri endurskoðunar	105
11.1.3	Umfang innri endurskoðunar	108
11.1.4	Umfjöllun í skýrslum innri endurskoðenda um tiltekin viðfangsefni á árinu 2008	109
11.1.5	Endurskoðunarnefndir fjármálfyrirtækjanna	113
11.1.6	Virkni innra eftirlits bankanna	115
11.1.7	Tengsl Fjármálaeftirlitsins og innri endurskoðenda	115
11.1.8	Ályktanir rannsóknarnefndar Alþingis um innri endurskoðun	116
11.1.9	Áhættustýring	117
11.1.9.1	Kaupþing banki hf.	118
11.1.9.2	Glitnir banki hf.	122
11.1.9.3	Landsbanki Íslands hf.	124
11.1.10	Ályktanir rannsóknarnefndar Alþingis um áhættustýringu	127
11.2	Ytri endurskoðun	128
11.2.1	Inngangur	128
11.2.2	Lagagrundvöllur endurskoðunar	129
11.2.3	Nánar um aðferðafræði og afmörkun rannsókna­rinna	131
11.2.4	Áritun ytri endurskoðenda á ársreikninga fjármálfyrirtækjanna og árshlutauppgjör	132
11.2.5	Árshlutareikningar fjármálfyrirtækjanna í júnílok 2008 og fyrsta áætlun um virði fyrirtækjanna eftir fall	133

11.2.6	Yfirlit yfir áætlað virði þriggja stærstu fjármálfyrirtækjanna eftir fall sem hlutfall af virði þeirra fyrir fall	135
11.2.7	Reikningsskil bankanna samkvæmt alþjóðlegum reikningsskilastöðlum	136
11.2.8	Um niðurfærslu fjármálakrafna	137
11.2.8.1	Inngangur	137
11.2.8.2	Niðurfærsla skuldbindinga þeirra aðila, sem til sérstakrar skoðunar voru, fyrir og eftir fall fjármálfyrirtækjanna	138
11.2.8.3	Umfjöllun ytri endurskoðenda í endurskoðunarskýrslum um þörf á niðurfærslu útlána	140
11.2.8.4	Hálfsársuppgjör fjármálfyrirtækja 2008	141
11.2.9	Atriði sem koma m.a. til skoðunar við mat á virkni innra eftirlits með útlánnum	141
11.2.10	Útgáfa hlutfjár eða sala eigin hlutabréfa til starfsmanna eða annarra	144
11.2.11	Lán til aðila með veði í eigin hlutabréfum	145
11.2.12	Ályktanir rannsóknarnefndar Alþingis	151

Bindi 4

12.0	Verðbréfamarkaðir	7
12.1	Inngangur	7
12.2	Öflun gagna	9
12.3	Umgjörð verðbréfavíðskipta	10
12.4	Regluverk og eftirlitsaðilar	11
12.4.1	Fjármálaeftirlitið	11
12.4.2	Kauphöllin	12
12.5	Þróun á íslenska hlutabréfamarkaðnum	14
12.6	Hlutabréf bankanna	22
12.6.1	Kaupþing	22
12.6.1.1	Kaup- og söluprýstingur	23
12.6.1.2	Eigin viðskipti Kaupþings	23
12.6.1.3	Stór viðskipti með hlutabréf í Kaupþingi	30
12.6.1.4	Viðskipti annarra fjármálfyrirtækja	33
12.6.1.5	Niðurstöður og ályktanir	34
12.6.2	Glitnir	35
12.6.2.1	Kaup- og söluprýstingur	35
12.6.2.2	Eigin viðskipti Glitnis	35
12.6.2.3	Stór viðskipti með hlutabréf í Glitni	38
12.6.2.4	Viðskipti annarra fjármálfyrirtækja	46
12.6.2.5	Niðurstöður og ályktanir	47
12.6.3	Landsbankinn	47
12.6.3.1	Kaup- og söluprýstingur	48
12.6.3.2	Eigin viðskipti Landsbankans	48
12.6.3.3	Stór viðskipti með hlutabréf í Landsbankanum	51
12.6.3.4	Viðskipti annarra fjármálfyrirtækja	54
12.6.3.5	Niðurstöður og ályktanir	54
12.6.4	Upplýsingagjöf bankanna	56
12.6.4.1	Viðskipti bankanna með hlutabréf tengdra félaga	58
12.6.4.2	Viðskipti Kaupþings með hlutabréf í tengdum félögum	58
12.6.4.3	Viðskipti Landsbankans með hlutabréf í tengdum félögum	59
12.6.4.4	Viðskipti Glitnis með hlutabréf í tengdum félögum	60
12.6.4.5	Niðurstaða	60
12.6.5	Þróun á íslenska skuldabréfamarkaðnum	61
12.7	Niðurstöður rannsóknarnefndar Alþingis	62
12.8	Greinargerð um lánveitingar til hlutabréfakaupa	67
12.8.1	Inngangur	67
12.8.2	Umfjöllun um einstök fyrirtæki	71
13.0	Gjaldeyrismarkaður	117
13.1	Inngangur	117
13.2	Umgjörð gjaldeyrisviðskipta	117
13.3	Viðskipti á millibankamarkaði með gjaldeyri	120
13.4	Viðskipti á markaði með gjaldeyrisskiptasamninga	121
13.5	Greining á gjaldeyrisviðskiptum bankanna	123
13.5.1	Kaupþing	123
13.5.1.1	Gjaldeyrisviðskipti Kaupþings	124
13.5.2	Glitnir	126
13.5.2.1	Gjaldeyrisviðskipti Glitnis	126
13.5.3	Landsbankinn	126
13.5.3.1	Gjaldeyrisviðskipti Landsbankans	127

13.6	Viðskipti annarra aðila	128
13.6.1	Gjaldeyrisvarnir stærstu lífeyrissjóða landsins	131
13.7	Ályktanir rannsóknarnefndar Alþingis	132
14.0	Verðbréfa- og fjárfestingarsjóðir	135
14.1	Inngangur	135
14.2	Yfirlit um verðbréfasjóði og fjárfestingarsjóði	136
14.2.1	Lagaumhverfi	136
14.2.2	Starfsemi rekstrarfélaga	138
14.2.3	Fjöldi og heildarverðmæti verðbréfasjóða og fjárfestingarsjóða 2005 – 2008	138
14.2.3.1	Almennt	138
14.2.3.2	Glitnir sjóðir	139
14.2.3.3	Landsvaki	139
14.2.3.4	Rekstrarfélag Kaupþings banka	139
14.3	Fjárfestingarheimildir verðbréfasjóða og fjárfestingarsjóða	140
14.3.1	Almennt	140
14.3.2	Í hvers konar eignum er sjóðum heimilt að binda fé sitt?	140
14.3.3	Hvert er hámark fjárfestingar í einum útgefanda?	141
14.3.4	Frekari takmarkanir á eignasafni sjóða	141
14.3.5	Lán og aðrar ábyrgðir	142
14.3.6	Skortsala	142
14.3.7	Ráðstafanir til úrbóta	142
14.3.8	Eftirlit með áhættu	142
14.4	Fjárfestingarstefnan	142
14.4.1	Almennt	142
14.4.2	Glitnir sjóðir	143
14.4.3	Landsvaki	143
14.4.4	Rekstrarfélag Kaupþings banka	144
14.5	Samsetning eigna í peningamarkaðssjóðunum 2005 – 2008	144
14.5.1	Almennt	144
14.5.2	Glitnir sjóðir	145
14.5.2.1	Inngangur	145
14.5.2.2	Sjóður 9 – Peningamarkaðsbréf	145
14.5.2.3	Sjóður 1 – Skuldabréf	152
14.5.2.4	Sjóður 11 – Fyrirtækjabréf	153
14.5.2.5	Helstu eignir sjóðanna	154
14.5.2.6	Viðbrögð Glitnis sjóða vegna greiðslufalls/erfiðleika skuldara	159
14.5.2.7	Önnur tilvik	160
14.5.2.8	Ályktun rannsóknarnefndar Alþingis um starfsemi Glitnis sjóða	161
14.5.3	Sjóðir Landsvaka	161
14.5.3.1	Inngangur	161
14.5.3.2	Peningabréf Landsvaka	162
14.5.3.3	Fyrirtækjabréf Landsvaka	169
14.5.3.4	Viðskipti milli sjóða Landsvaka	174
14.5.4	Sjóðir Rekstrarfélags Kaupþings banka hf.	177
14.5.4.1	Inngangur	177
14.5.4.2	Peningamarkaðssjóður	178
14.5.4.3	Hávaxtasjóður	183
14.5.4.4	Skammtímaskjóður	184
14.5.4.5	Skuldabréf Stutt	185
14.5.4.6	Ályktanir rannsóknarnefndar Alþingis um fjárfestingar peningamarkaðssjóða Kaupþings	186
14.6	Áhættustýring	186
14.6.1	Almennt	186
14.6.2	Hver sá um áhættustýringu?	187
14.6.2.1	Glitnir sjóðir	187
14.6.2.2	Landsvaki	187
14.6.2.3	Rekstrarfélag Kaupþings banka	188
14.6.3	Skýrslur Fjármálaeftirlitsins um áhættustýringu	188
14.6.3.1	Almennt	188
14.6.3.2	Glitnir sjóðir	188
14.6.3.3	Landsvaki	188
14.6.3.4	Rekstrarfélag Kaupþings banka	189
14.6.4	Hver voru viðmið áhættustýringar?	189
14.6.4.1	Glitnir sjóðir	189

14.6.4.2	Landsvaki	189
14.6.4.3	Rekstrarfélag Kaupþings banka	190
14.6.5	Gildi reglna nr. 216/2007 um stórar áhættuskuldbindingar hjá verðbréfa- og fjárfestingarsjóðum	190
14.6.6	Ályktun rannsóknarnefndar Alþingis um áhættustýringu	191
14.7	Óhæði rekstrarfélaganna	192
14.7.1	Almennt.	192
14.7.2	Starfsmenn rekstrarfélaganna og launakerfi	192
14.7.2.1	Glitnir sjóðir	192
14.7.2.2	Landsvaki	192
14.7.2.3	Rekstrarfélag Kaupþings banka	193
14.7.2.4	Samskipti starfsmanna við móðurfélög rekstrarfélaganna	193
14.7.3	Stjórnir rekstrarfélaganna	193
14.7.3.1	Almennt.	193
14.7.3.2	Verkaskipting stjórnar og framkvæmdastjóra og starfshættir stjórnar	194
14.7.3.3	Glitnir sjóðir	195
14.7.3.4	Landsvaki	196
14.7.3.5	Rekstrarfélag Kaupþings banka	198
14.7.4	Hversu nákvæmar og réttar upplýsingar voru veittar um rekstrarfélögin?	199
14.7.4.1	Almennt.	199
14.7.4.2	Glitnir sjóðir	199
14.7.4.3	Landsvaki	199
14.7.4.4	Rekstrarfélag Kaupþings banka	200
14.7.5	Innri endurskoðun	200
14.7.5.1	Almennt.	200
14.7.5.2	Glitnir sjóðir	201
14.7.5.3	Landsvaki	201
14.7.5.4	Rekstrarfélag Kaupþings banka	202
14.7.6	Skýrslur ytri endurskoðenda	203
14.7.7	Ályktun rannsóknarnefndar Alþingis um óhæði rekstrarfélaganna	204
14.8	Hvernig var kynningarstarfsemi háttáð?	207
14.8.1	Almennt	207
14.8.2	Nánar um kynningarstarfsemina	207
14.8.3	Ályktun um kynningarstarfsemi	209
14.9	Hlutdeildarskírteinishafar	209
14.9.1	Útflæði úr sjóðum fyrir október 2008	209
14.9.2	Samspil innlánstrygginga, eignar í hlutdeildarskírteinum og neyðarlaganna	209
14.9.3	Gögn rannsóknarnefndar Alþingis um eigendur hlutdeildarskírteina	210
14.9.4	Tölfræði	211
14.9.5	Úrtakshópur þrengdur.	212
14.9.6	Úttektir stærstu eigenda hlutdeildarskírteina og ályktanir	213
14.10	Hvernig var eftirliti Fjármálaeftirlitsins með sjóðunum háttáð?	213
14.10.1	Almennt.	213
14.10.2	Hversu margir starfsmenn sinntu eftirliti 2005 – 2008?	215
14.10.3	Vettvangskannanir Fjármálaeftirlitsins.	216
14.10.3.1	Almennt.	216
14.10.3.2	Almenn vettvangskönnun í nóvember 2007.	216
14.10.3.3	Vettvangskönnun vegna óhæðis í maí 2008	217
14.10.3.4	Samantekt um vettvangskannanir	219
14.10.4	Leiðbeinandi tilmæli Fjármálaeftirlitsins	220
14.10.5	Hvernig beitti Fjármálaeftirlitið valdheimildum sínum?.	221
14.10.6	Ályktun rannsóknarnefndar Alþingis um eftirlit Fjármálaeftirlitsins með sjóðunum	222
14.11	Samandregnar ályktanir rannsóknarnefndar Alþingis um peningamarkaðssjóði	224
14.11.1	Ályktun um sjóðsform og þróun heildarverðmætis sjóða rekstrarfélaganna	224
14.11.2	Ályktun um fjárfestingar peningamarkaðssjóðanna	224
14.11.3	Ályktun um áhættustýringu	226
14.11.4	Ályktun um sjálfstæði rekstrarfélaganna gagnvart móðurfélögunum	227
14.11.5	Ályktun um kynningarstarfsemi	227
14.11.6	Ályktun um eftirlit Fjármálaeftirlitsins með verðbréfa- og fjárfestingarsjóðum	227
14.12	Greinargerð um uppgjör peningamarkaðsjóða eftir fall bankanna.	229
14.12.1	Inngangur.	229
14.12.2	Aðdragandi og almennt um uppgjör sjóðanna	229
14.12.3	Glitnir sjóðir.	233
14.12.4	Landsvaki	235
14.12.5	Rekstrarfélag Kaupþings banka	238

Bindi 5

15.0	Löggjöf um fjármálamarkaðinn og áhrif aðildar Íslands að EES	9
15.1	Inngangur	9
15.2	Söguleg þróun	9
15.3	Breytingar á starfsemi lánastofnana við aðild að EES	12
15.3.1	Almennt	12
15.3.2	Heimild viðskiptabanka og sparisjóða til að fjárfesta í ótengdum atvinnurekstri	12
15.3.3	Lán og annars konar fyrirgreiðsla til stjórnenda	16
15.3.4	Fasteignir og eignarhlutir í félögum um fasteignir	18
15.3.5	Lán vegna kaupa á eigin hlutabréfum eða stofnfjárlutum	19
15.3.6	Rekstur verðbréfafyrirtækja á vegum lánastofnana	20
15.3.7	Rekstur váttryggingafélaga á vegum lánastofnana	21
15.3.8	Rýmri heimild til að fara með eignarhluti í öðrum lánastofnunum	21
15.4	Innleiðing regluverks Evrópusambandsins í íslenska löggjöf	22
15.4.1	Almennt	22
15.4.2	Samkeppnisástæður höfðu mikil áhrif á innleiðingarferli	23
15.4.3	Innleiðing tilskipana ESB á grundvelli EES-samningsins	24
15.5	Aukin áhættutaka í starfsemi lánastofnana	26
15.5.1	Almennt	26
15.5.2	Lánasamningar í stað skuldabréfa	27
15.5.3	Lán til eignarhaldsfélaga	30
15.5.4	Önnur atriði	32
15.6	Eftirlit gistiríkis með útibúum fjármálfyrirtækja innan Evrópska efnahagssvæðisins	33
15.6.1	Inngangur	33
15.6.2	Tilskipun 2006/48/EB	34
15.6.2.1	Almennt	34
15.6.2.2	Reglur um stofnsetningarrétt	35
15.6.2.3	Heimildir yfirvalda í gistaðildarríki	35
15.6.2.4	Heimildir yfirvalda í heimaríki og gistiríki	36
15.6.2.5	Almennir hagsmunir	37
15.7	Ályktanir rannsóknarnefndar Alþingis	38
16.0	Eftirlit með starfsemi á fjármálamarkaði	41
16.1	Skipan eftirlits með fjármálastarfsemi	41
16.1.1	Inngangur	41
16.1.2	Mismunandi hlutverk og úrræði stofnana að lögum	41
16.1.2.1	Alþingi	41
16.1.2.2	Ríkisstjórn og ráðuneytin	42
16.1.2.3	Forsætisráðuneyti	42
16.1.2.4	Viðskiptaráðuneyti	43
16.1.2.5	Fjármálaráðuneyti	44
16.1.2.6	Frumkvæðisskylda ráðherra	45
16.1.2.7	Starfsskyldur embættismanna ráðuneyta	48
16.1.2.8	Eftirlit ráðuneyta	49
16.1.2.9	Aðrir eftirlitsaðilar	49
16.2	Fjármálaeftirlitið, stofnun og stjórnábylgja staða	49
16.2.1	Inngangur	49
16.2.2	Stofnun Fjármálaeftirlitsins og hlutverk	50
16.2.3	Stjórnábylgja staða Fjármálaeftirlitsins	52
16.2.4	Almennt um heimildir og úrræði Fjármálaeftirlitsins	53
16.2.5	Athugasemdir og kröfur um úrbætur	55
16.2.6	Boðun fundar í stjórn eða framkvæmdastjórn	56
16.2.7	Dagsektir	57
16.2.8	Févíti	58
16.2.9	Stjórnvaldssektir	58
16.2.10	Sáttir	61
16.2.11	Framkvæmdastjóra eða stjórnarmanni vikið frá	62
16.2.12	Svipting starfsleyfis	63
16.2.13	Tilkynning til lögreglu um brot á lögum um starfsemi á fjármálamarkaði	64
16.2.14	Ályktanir rannsóknarnefndar Alþingis	65
16.3	Verkefni Fjármálaeftirlitsins og nýting ráðstöfunartíma	66
16.3.1	Verkefni Fjármálaeftirlitsins	66
16.3.2	Upplýsingar um nýtingu ráðstöfunartíma	67
16.3.3	Ályktanir rannsóknarnefndar Alþingis	68
16.4	Viðvarandi fjárhagslegt eftirlit	69

16.4.1	Reglubundin skýrsluskil	69
16.4.1.1	Almennt	69
16.4.1.2	Verkaskipting innan Fjármálaeftirlitsins	70
16.4.1.3	Ályktanir rannsóknarnefndar Alþingis	71
16.4.2	Álagspróf	71
16.4.2.1	Almennt um álagspróf sem Fjármálaeftirlitið beitir	71
16.4.2.2	Eftirlit með eiginfjárstöðu og álagspróf	72
16.4.2.3	Fjölþætt álagspróf Fjármálaeftirlitsins	73
16.4.2.4	Önnur álagspróf Fjármálaeftirlitsins	76
16.4.2.5	Ályktanir rannsóknarnefndar Alþingis	82
16.5	Vettvangsathuganir	83
16.5.1	Almennt	83
16.5.2	Skipulagning vettvangsathugana	83
16.5.3	Framkvæmd vettvangsathugana	85
16.5.4	Málsmeðferð	87
16.5.5	Málshraði	89
16.5.6	Ályktanir rannsóknarnefndar Alþingis	89
16.5.7	Rannsókn á úrtaki vettvangsathugana	90
16.5.7.1	Framkvæmd rannsóknarinnar	90
16.5.7.2	Inngangur	90
16.5.7.3	Athugun Fjármálaeftirlitsins á áhættumati Landsbanka Íslands hf. (mál 2005040012)	91
16.5.7.4	Eftirlitsheimsókn Fjármálaeftirlitsins í NordVest Verðbréf hf. (mál 2007020016)	95
16.5.7.5	Útlánaathugun Fjármálaeftirlitsins haustið 2007	99
16.5.7.6	Skýrsla Fjármálaeftirlitsins um athugun á útlánaáhættu hjá Kaupþingi banka hf.	99
16.5.7.7	Skýrsla Fjármálaeftirlitsins um athugun á útlánaáhættu hjá Landsbanka Íslands hf.	103
16.5.7.8	Skýrsla Fjármálaeftirlitsins um athugun á útlánaáhættu hjá Glitni banka hf.	107
16.5.7.9	Skýrsla Fjármálaeftirlitsins um athugun á útlánaáhættu hjá Straumi-Burðarási Fjárfestingabanka hf.	109
16.5.7.10	Samandregnar niðurstöður Fjármálaeftirlitsins um útlánaathugunina haustið 2007	112
16.5.7.11	Ályktanir rannsóknarnefndar Alþingis um útlánaathugun Fjármálaeftirlitsins haustið 2007.	113
16.5.8	Rannsókn á eftirfylgni Fjármálaeftirlitsins	115
16.5.8.1	Framkvæmd rannsóknarinnar	115
16.5.8.2	Stórar áhættuskuldbindingar Landsbanka Íslands hf.	115
16.5.8.3	Athugun á lausafjárahættu, markaðsáhættu, rekstraráhættu og útlánaáhættu Landsbanka Íslands hf.	116
16.5.8.4	Athugun á aðkomu stærstu eigenda, stjórnarmanna og tengdra aðila í stjórn KB banka hf. að ákvarðanatöku um einstök viðskipti innan bankans	116
16.5.8.5	Athugun á innra eftirliti og áhættustýringu hjá Kaupþingi banka hf.	117
16.5.8.6	Athugun á stærstu áhættuskuldbindingum Íslandsbanka hf.	117
16.5.8.7	Athugun á innra eftirliti og starfsaðferðum Glitnis banka hf. sem miða að því að koma í veg fyrir peningþvætti og fjármögnun hryðjuverka	118
16.5.8.8	Útlánaúttekt hjá sex stærstu fjármálafyrirtækjunum á Íslandi 2007.	118
16.5.8.9	Ályktanir rannsóknarnefndar Alþingis.	119
16.5.9	Samandregnar ályktanir rannsóknarnefndar Alþingis um framkvæmd vettvangsathugana	119
16.6	Önnur eftirlitsverkefni	122
16.6.1	Almennt	122
16.6.2	Mat á hæfi framkvæmdastjóra og stjórnarmanna.	122
16.6.3	Eftirlit með eignarhaldi	123
16.6.3.1	Ákvæði VI. kafla laga nr. 161/2002	123
16.6.3.2	Ályktanir rannsóknarnefndar Alþingis.	125
16.7	Rekstrarfé og mannauður Fjármálaeftirlitsins	126
16.7.1	Rekstrarfé Fjármálaeftirlitsins	126
16.7.1.1	Almennt	126
16.7.1.2	Þróun löggjafar og vöxtur íslensks fjármálamarkaðar	129
16.7.1.3	Þróun rekstrarkostnaðar og tekna Fjármálaeftirlitsins 1999–2008	130
16.7.1.4	Sjónarmið innan stjórnsýslunnar	131
16.7.1.5	Sjónarmið hagsmunaaðila	134
16.7.1.6	Ályktanir rannsóknarnefndar Alþingis.	138
16.7.2	Mannauður Fjármálaeftirlitsins	139
16.7.2.1	Almennt	139
16.7.2.2	Starfsmannafjöldi.	139
16.7.2.3	Starfsmannavelta	141
16.7.2.4	Menntun og starfsreynsla	143
16.7.2.5	Ályktanir rannsóknarnefndar Alþingis.	145
16.8	Upplýsingatækni og skjalaskráning	146

16.8.1	Almennt	146
16.8.2	Skýrsluskilakerfi og gagnárvinnsla	147
16.8.3	Skjalaskráning	151
16.8.4	Ályktanir rannsóknarnefndar Alþingis	152
16.9	Matskenndar heimildir Fjármálaeftirlitsins og lögmætisreglan	153
16.9.1	Inngangur	153
16.9.2	Almennt um lögmætisregluna	153
16.9.3	Matskenndar lagaheimildir á fjármálamarkaði	154
16.10	Starf Fjármálaeftirlitsins í aðdraganda bankahruns 2007 og 2008	156
16.10.1	Inngangur	156
16.10.2	Viðhorf Fjármálaeftirlitsins til stöðu bankanna og stærðar	157
16.10.3	Viðlagaæfingar Fjármálaeftirlitsins og Seðlabanka Íslands	158
16.10.4	Störf viðbúnaðarhóps Fjármálaeftirlitsins 2008	158
16.10.4.1	Inngangur	158
16.10.4.2	Mat stjórnenda Fjármálaeftirlitsins á stöðu bankanna	161
16.10.4.3	Ályktanir rannsóknarnefndar Alþingis	162
16.11	Störf stjórnar Fjármálaeftirlitsins	164
16.11.1	Inngangur	164
16.11.2	Sjónarmið stjórnarformanna Fjármálaeftirlitsins	166
16.11.2.1	Almennt	166
16.11.2.2	Um hraðan vöxt bankanna	166
16.11.2.3	Um stöðu bankanna árin 2007 og 2008	167
16.11.2.4	Um hlutverk stjórnar Fjármálaeftirlitsins og verkaskiptingu stjórnar og forstjóra	167
16.11.3	Ályktanir rannsóknarnefndar Alþingis	169
16.12	Opinber upplýsingagjöf Fjármálaeftirlitsins í aðdraganda falls bankanna um stöðu þeirra	169
16.12.1	Framkvæmd opinberrar upplýsingagjafar	169
16.12.2	Ályktanir rannsóknarnefndar Alþingis	172
16.13	Ályktanir rannsóknarnefndar Alþingis um störf Fjármálaeftirlitsins	172
16.14	Seðlabanki Íslands	175
16.14.1	Hlutverk Seðlabankans	175
16.14.2	Stjórnsýsluleg staða Seðlabankans	176
16.14.3	Úrræði Seðlabankans samkvæmt lögum nr. 36/2001	177
16.14.4	Úrræði Seðlabankans samkvæmt öðrum lögum	178
16.14.5	Erlent samstarf	179
16.14.6	Eftirlitshlutverk Seðlabankans	179
16.14.6.1	Inngangur	179
16.14.6.2	Almennt um viðfangsefni Seðlabankans á sviði fjármálastöðugleika	180
16.14.6.3	Skipulag fjármálasviðs, starfsmannafjöldi og kostnaður	181
16.14.6.4	Eftirlit með lausafjárstöðu	182
16.14.6.5	Eftirlit með gjaldeyrisjöfnuði	183
16.14.6.6	Álagspróf og viðlagaæfingar	184
16.14.6.7	Eftirlit með greiðslu- og uppgjörskerfum	184
16.14.6.8	Bindiskylda	184
16.14.7	Lánveitingar Seðlabankans	185
16.14.8	Viðhorf Seðlabankans til stöðu bankanna og stærðar þeirra	185
16.15	Samstarf og samskipti innan stjórnsýslunnar	187
16.15.1	Inngangur	187
16.15.2	Samstarf Seðlabankans og Fjármálaeftirlitsins	187
16.15.3	Staðsetning fjármálaeftirlitsins í stjórnsýslunni	188
16.15.3.1	Aðdragandi bankahruns og gallar á fyrirkomulagi eftirlits	188
16.15.3.2	Þróun í fyrirkomulagi fjármálaeftirlits erlendis	189
16.15.3.3	Ástæður sameiningar fjármálaeftirlits á Íslandi	190
16.15.3.4	Rök með og á móti sameinuðu fjármálaeftirliti	191
17.	Tryggingarsjóður innstæðueigenda og fjárfesta og ábyrgð á innlánunum almennt	193
17.1	Innstæður aukast úr 530 milljörðum í 3.100 milljarða á fjórum árum	193
17.2	Hvers vegna innstæðutryggingar?	197
17.3	Tilkoma innstæðutrygginga á Íslandi og samræming að Evrópurétti	200
17.4	Hvaða skyldur leiða af tilskipun ESB um innstæðutryggingar og hvernig voru þær uppfylltar af hálfu Íslands?	205
17.4.1	Inngangur	205
17.4.2	Mismunandi markmið togast á	206
17.4.3	Opinber aðili eða einkaaðili?	207
17.4.4	Fjármögnun og stærð sjóðsins	207

17.4.5	Erlend útibú	211
17.4.6	Innlán í skilningi tilskipunar 94/19/EB. Heimildir til undanþága frá bótagreiðslum	212
17.4.7	Greiðslur til innstæðueigenda	214
17.4.8	Staðan ef eignir tryggingarsjóðsins duga ekki til að greiða lágmarksbætur	214
17.4.9	Ábyrgð vegna innleiðingar á tilskipun 94/19/EB í íslenskan rétt	216
17.5	Stjórn TIF og rekstur	217
17.6	Innlán og staða TIF á árunum 2000–2006 og ábendingar um þörf á að styrkja innlánstryggingakerfið	220
17.7	Aukin söfnun innlána erlendis og áhrif á skuldbindingar TIF	223
17.8	Samtök fjármálafyrirtækja óska eftir endurskoðun á reglum um hvaða innlán TIF tryggir	227
17.9	Viðskiptaráðherra skipar nefnd til að fara yfir lög um innstæðutryggingar	228
17.10	Hver voru viðbrögð stjórnar TIF og stjórnvalda við auknum skuldbindingum TIF?	233
17.10.1	Stjórn TIF	233
17.10.2	Samráðshópurinn	237
17.10.3	Sedlabanki Íslands, Fjármálaeftirlitið og ráðuneytin	249
17.11	Viðhorf innan stjórnkerfisins og bankanna til ábyrgðar á skuldbindingum TIF ef eignir sjóðsins dygðu ekki fyrir lágmarksbótum	251
17.11.1	Inngangur	251
17.11.2	Viðhorf einstakra aðila úr stjórnkerfi og ríkisstofnunum	255
17.11.3	Viðhorf innan bankanna	260
17.12	Hvað lá fyrir í fræðiskrifum og gögnum ESB um ábyrgð á skuldbindingum tryggingarsjóða innstæðueigenda á EES-svæðinu?	263
17.12.1	Almennt	263
17.12.2	Gögn af vettvangi ESB og skrif fræðimanna	263
17.12.3	Innstæðutryggingakerfi og kerfishrun	270
17.13	Breytingar á innstæðutryggingakerfi ESB og nágrannalanda	273
17.13.1	Vinna við endurskoðun tilskipunar ESB á árunum frá 2005 og þar til einstök Evrópuríki lýstu yfir ríkisábyrgð á innlánnum haustið 2008	273
17.13.2	Breytingar á innstæðutryggingum innan ESB eftir október 2008 og ný tilskipun nr. 2009/14/EB	274
17.13.3	Umræður um breytingar á innstæðutryggingakerfum í Bretlandi og Noregi	276
17.14	Eftirlit Fjármálaeftirlitsins með TIF	277
17.15	Öryggissjóðir banka og sparisjóða	278
17.16	Tryggingarsjóðurinn leitar eftir stuðningsfyrirlýsingu íslenska ríkisins	279
17.17	Svör við fyrirspurnum erlendra stjórnvalda varðandi TIF og stöðu ríkisins gagnvart sjóðnum	284
17.17.1	Inngangur	284
17.17.2	Samskipti við bresk yfirvöld	285
17.17.3	Samskipti við hollensk yfirvöld	288
17.17.4	Svör við tveimur eftirstandandi fyrirspurnum breskra yfirvalda	289
17.17.5	Samskipti og upplýsingagjöf til breskra yfirvalda í byrjun október 2008	292
17.17.6	Samskipti við bresk yfirvöld kringum setningu neyðarlaganna með tilliti til stöðu TIF og innlána í útibúum bankanna í Bretlandi	293
17.17.7	Yfirlýsingar um samningaviðræður við hollensk og bresk stjórnvöld	295
17.18	Ályktanir rannsóknarnefndar Alþingis	296

Bindi 6

18.0	Innlán fjármálastofnana í útibúum erlendis	5
18.1	Inngangur	5
18.2	Icesave reikningar Landsbanka Íslands hf. Í útibúi hans í London	7
18.2.1	Almennt um Icesave reikninga Landsbanka Íslands hf. í London	7
18.2.2	Lausafjárstyring útibús Landsbanka Íslands hf. í London	10
18.2.3	Áform um flutning Icesave reikninga Landsbanka Íslands hf. úr útibúi hans í London yfir í dótturfélag tekin upp að nýju	16
18.2.4	Bresk yfirvöld yfirtaka útibú Landsbanka Íslands hf. í London	36
18.2.5	Ályktanir rannsóknarnefndar Alþingis um Icesave reikninga í útibúi Landsbanka Íslands hf. í London	40
18.3	Icesave reikningar Landsbanka Íslands hf. í útibúi hans í Amsterdam	54
18.3.1	Uppgangur og fall útibús Landsbanka Íslands hf. í Amsterdam	54
18.3.2	Ályktanir rannsóknarnefndar Alþingis um Icesave reikninga Landsbanka Íslands hf. í útibúi í Amsterdam	62
19.0	Aðgerðir og viðbrögð íslenskra stjórnvalda á árunum 2007–2008 vegna hættu á fjármálaáfalli	67
19.1	Inngangur	67
19.2	Samráðshópur forsætisráðuneytis, fjármálaráðuneytis, viðskiptaráðuneytis, Fjármálaeftirlits og Sedlabanka Íslands um fjármálastöðugleika og viðbúnað og aðdragandi þess að honum var komið á fót	69
19.3	Ágrip um aðgerðir og viðbrögð íslenskra stjórnvalda og ýmsa markverða atburði frá 1. janúar 2007 til 25. september 2008	78

19.3.1	Janúar 2007 til og með júní sama ár	78
19.3.2	Júlí til október 2007	84
19.3.3	Nóvember og desember 2007	92
19.3.4	Janúar 2008	99
19.3.5	Febrúar 2008	112
19.3.6	Mars 2008	134
19.3.7	Apríl 2008	150
19.3.8	Mái 2008	172
19.3.9	Júní 2008	182
19.3.10	Júlí 2008	186
19.3.11	Ágúst 2008	213
19.3.12	September 2008	225
19.4	Nánar um samráðshóp stjórnvalda um fjármálastöðugleika og viðbúnað	237
19.4.1	Hlutverk samráðshópsins að mati þeirra sem skýrslur gáfu fyrir rannsóknarnefnd Alþingis	237
19.4.2	Hvernig var upplýsingum miðlað af fundum samráðshópsins til viðeigandi aðila?	240
19.4.3	Hvernig var starfið í samráðshópnum?	241
19.4.4	Ályktanir rannsóknarnefndar Alþingis	243
19.5	Aðgerðir ráðherra og ríkisstjórnar	245
19.5.1	Hvað var rætt í ríkisstjórn um stöðu bankanna og lausafjárkreppuna?	245
19.5.2	Tilraunir Stjórnarráðsins til þess að leggja mat á hugsanlega fjárhagslega áhættu íslenska ríkisins vegna starfsemi fjármála fyrirtækja hér á landi	249
19.5.3	Yfirlýsingar ráðherra varðandi stuðning við bankana	250
19.5.4	Ályktanir rannsóknarnefndar Alþingis	253
19.6	Aðgerðir stjórnvalda til að draga úr stærð bankakerfisins	254
19.6.1	Flutningur höfuðstöðva einhvers af stóru bönkunum úr landi	254
19.6.2	Höfðu stjórnvöld uppi hvatningu til bankanna um að færa niður efnahagsreikninga sína?	259
19.6.3	Ályktanir rannsóknarnefndar Alþingis	264
19.7	Upplýsingar um stórar áhættuskuldbindingar sem Seðlabanki Íslands hafði aðgang að	264
19.7.1	Dæmi um upplýsingar sem Seðlabanka Íslands bárust um stórar áhættuskuldbindingar og hugsanlega kerfisáhættu	264
19.7.2	Miðlun upplýsinga á milli Fjármálaeftirlitsins og Seðlabanka Íslands	267
19.7.3	Ályktanir rannsóknarnefndar Alþingis	268
19.8	Afstaða evrópskra seðlabankastjóra til Íslands	269
19.8.1	Upplýsingar sem fram komu í skýrslutökum	269
19.8.2	Upplýsingar sem rannsóknarnefnd Alþingis aflaði frá bankastjóra Seðlabanka Svíþjóðar	275
19.8.3	Ályktanir rannsóknarnefndar Alþingis	276
19.9	Sjónarmið forsvarsmanna þriggja stóru bankanna	277
19.9.1	Samskipti þeirra við Seðlabanka Íslands	277
19.9.2	Um ýmislegt sem miður fór að mati forsvarsmanna bankanna	279
19.9.3	Um sjónarmið forsvarsmanna stóru bankanna þriggja	283
Bindi 7		
20.0	Atburðarásin frá því að beiðni Glitnis banka hf. um fyrirgreiðslu kom fram þar til bankarnir féllu	7
20.1	Inngangur	7
20.2	Beiðni Glitnis banka hf. um fyrirgreiðslu, viðbrögð stjórnvalda og afleiðingar	7
20.2.1	Inngangur	7
20.2.2	Almennt um heimildir Seðlabanka Íslands til að veita lánastofnunum veðlán	9
20.2.3	Beiðni Glitnis banka hf. um fyrirgreiðslu	10
20.2.4	Undirbúningur Seðlabanka Íslands að afgreiðslu á beiðni Glitnis banka hf. um lán og ákvörðun ríkisstjórnarinnar sem tekin var í kjölfarið	12
20.2.5	Tilraunir til sameiningar á bankamarkaði	37
20.2.6	Fall Glitnis banka hf.	48
20.2.7	Ályktanir rannsóknarnefndar Alþingis	52
20.3	Atburðarásin frá því að kauptilboð ríkisins í 75% eignarhlut Glitnis banka hf. var kynnt opinberlega og fram að setningu neyðarlaganna	66
20.3.1	Viðbrögð markaðarins við kauptilboði ríkisins í Glitni banka hf.	66
20.3.2	Fundur ríkisstjórnarinnar 30. september 2008	68
20.3.3	Störf aðgerðarhóps í Seðlabanka Íslands 30. september 2008	72
20.3.4	Fundur bankaráðs Seðlabanka Íslands 30. September 2008	76
20.3.5	Viðbrögð stjórnvalda 1. til 3. október 2008	77
20.3.6	Viðlagaundirbúningur í Seðlabanka Íslands helgina 4. til 5. október 2008	85
20.3.7	Störf sérfræðingahóps forsætisráðherra 3. til 5. október 2008	87
20.3.8	Fundur ráðherra með Davíð Oddssyni í Ráðherrabústaðnum 4. október 2008	95
20.3.9	Viðræður stjórnvalda við lífeyrissjóði og aðila vinnumarkaðarins helgina 4.–5. október 2008	96
20.3.10	Tillaga forsætisráðherra um neyðarstjórn	98

20.3.11	Aðgerðir stjórnvalda að kvöldi sunnudagsins 5. október 2008	100
20.3.12	Neyðarlögin	105
20.3.13	Ályktanir rannsóknarnefndar Alþingis.	137
20.4	Fall Landsbanka Íslands hf.	142
20.4.1	Almennt.	142
20.4.2	Ályktanir rannsóknarnefndar Alþingis.	156
20.5	Fall Kaupþings banka hf.	159
20.5.1	Inngangur.	159
20.5.2	Kaupthing Singer & Friedlander	160
20.5.3	Ályktanir rannsóknarnefndar Alþingis.	173
21.0	Orsakir falls íslensku bankanna – ábyrgð, mistök og vanræksla	177
21.1	Inngangur	177
21.2	Fjármálamarkaðir í aðdragandanum að falli íslensku bankanna	177
21.2.1	Meginorsakir	177
21.2.1.1	Vöxtur bankakerfisins og trúverðugleiki.	177
21.2.1.2	Skuldsetning eigenda bankanna	182
21.2.1.3	Samþjöppun áhættu.	186
21.2.1.4	Veikt eigið fé	190
21.2.2	Umhverfið til vaxtar og áhættuaukningar	193
21.2.2.1	Rýmkun starfsheimilda fjármál fyrirtækja	193
21.2.2.2	Ytri aðstæður og lausafjargnótt	195
21.2.2.3	Hagstjórn	196
21.2.2.4	Peningamálastjórnun	201
21.2.2.5	Innra og ytra ójafnvægi	205
21.2.3	Nánar um fjármálamarkaði og fjármálastofnanir.	207
21.2.3.1	Íslenski hlutabréfamarkaðurinn	207
21.2.3.2	Peningamarkaðssjóðir	210
21.2.3.3	Gjaldeyrismarkaður.	214
21.2.3.4	Fjármögnun	215
21.2.3.5	Útlán í erlendri mynt.	220
21.2.3.6	Ytri endurskoðun	221
21.2.3.7	Hvatakerfi	222
21.2.3.8	Lánin heim.	227
21.2.3.9	Mars 2008	229
21.3	Vinna stjórnvalda í aðdragandanum að falli íslensku bankanna	231
21.3.1	Umfjöllun um vinnu stjórnvalda og ýmsa markverða atburði árið 2006	231
21.3.2	Umfjöllun um vinnu stjórnvalda og ýmsa markverða atburði árið 2007	232
21.3.3	Umfjöllun um vinnu stjórnvalda og ýmsa markverða atburði árið 2008	234
21.3.4	Fall Glitnis banka hf.	249
21.3.5	Viðlagastarf stjórnvalda í lok september og byrjun október 2008	252
21.3.6	Fall Landsbanka Íslands hf.	255
21.3.7	Fall Kaupþings banka hf.	257
21.4	Nánari ályktanir rannsóknarnefndar Alþingis um afmarkaða þætti	259
21.4.1	Inngangur	259
21.4.2	Ríkisstjórnin	259
21.4.3	Seðlabanki Íslands	264
21.4.4	Fjármálaeftirlitið	267
21.4.5	Samráðshópur forsætisráðuneytis, fjármálaráðuneytis, viðskiptaráðuneytis, Fjármálaeftirlitsins og Seðlabanka Íslands um fjármálastöðugleika og viðbúnað	273
21.4.6	Einangrun íslenskra stjórnvalda á alþjóðavettvangi	276
21.4.7	Stjórnarráð Íslands.	279
21.4.8	Löggjöf um fjármálamarkaðinn	282
21.4.9	Gallar í regluverki Evrópusambandsins	283
21.5	Mistök eða vanræksla samkvæmt 1. mgr. 1. gr. laga nr. 142/2008	285
21.5.1	Afmörkun athugunar	285
21.5.2	Hugtökin mistök og vanræksla	286
21.5.3	Nánari afmörkun að virtum athugasemdum samkvæmt 13. gr. laga nr. 142/2008.	289
21.5.4	Ráðherrar	291
21.5.4.1	Staða ráðherra að lögum og aðgengi að upplýsingum í framkvæmd	291
21.5.4.2	Almennt um viðbrögð og frumkvæði ráðherra í tilefni af alvarlegum upplýsingum um stöðu bankanna og horfur í íslensku efnahagslífi	295

21.5.4.3	Nánar um viðbrögð og frumkvæði ráðherra með hliðsjón af starfi samráðshóps stjórnvalda	300
21.5.4.4	Skortur á heildstæðri greiningu á fjárhagslegri áhættu ríkisins vegna starfsemi bankanna	302
21.5.4.5	Frumkvæði ráðherra að aðgerðum til að draga úr stærð bankakerfisins	304
21.5.4.6	Eftirfylgni og frumkvæði til að stuðla að flutningi Icesave reikninga Landsbankans yfir í dótturfélag bankans	309
21.5.4.7	Ályktanir rannsóknarnefndar Alþingis um mistök eða vanrækslu ráðherra í skilningi 1. mgr. 1. gr. laga nr. 142/2008 í aðdraganda falls íslensku bankanna	312
21.5.5	Forstjóri Fjármálaeftirlitsins	316
21.5.6	Bankastjórn Seðlabanka Íslands	318
21.5.6.1	Inngangur	318
21.5.6.2	Viðbrögð bankastjórnar Seðlabanka Íslands í tilefni af erindi Landsbanka Íslands hf. í ágúst 2008 um aðstoð við flutning Icesave innlánsreikninga úr útibúi yfir í dótturfélag	319
21.5.6.3	Afgreiðsla bankastjórnar Seðlabanka Íslands á erindi Glitnis banka hf. í september 2008	321
22.0	Tilkynningar á grundvelli 14. gr. laga nr. 142/2008	327
22.1	Inngangur	327
22.2	Stjórnir og framkvæmdastjórnir þeirra fjármálafyrirtækja sem rannsókn nefndarinnar tók til	328
22.3	Fjármögnun bankanna	329
22.4	Útlán íslensku bankanna	330
22.5	Atriði sem tengjast hvatakerfum bankanna	331
22.6	Veltubókarviðskipti stóru bankanna þriggja með eigin bréf	332
22.7	Gjaldeyrisviðskipti	332
22.8	Löggiltir endurskoðendur þeirra fjármálafyrirtækja sem rannsókn nefndarinnar tók til	332
22.9	Verðbréfa- og fjárfestingarsjóðir	334
23.0	Athugasemdabréf samkvæmt 13. gr. laga nr. 142/2008	337

Bindi 8

Viðauki 1: Siðferði og starfshættir í tengslum við fall íslensku bankanna 2008

Inngangur	7
I. Siðferði fjármálalífsins og starfshættir banka	11
I.1 Einkavæðing, ábyrgð eigenda og stjórnenda	11
I.2 Innri starfshættir og eftirlit fagmanna	48
I.3 Samfélagsleg ábyrgð: Viðskiptavinir, lífeyrissjóðir og lúxuslífið	58
I.4 Stefnumótun og samskipti: smæð í alþjóðlegu samhengi	86
I.5 Hrunadans	111
II. Stjórnsýsla, stjórnisóðir, stjórnarmál	116
II.1 Starfshættir og sjálfstæði eftirlitsstofnana	116
II.2 Stjórnsýslan	132
II.3 Samskipti stjórnarmála og efnahagslífs	152
II.4 Hlutur forseta Íslands	170
II.5 Um íslenska stjórnmalamenningu	179
III. Samfélagið	185
III.1 Samfélagssýnin	185
III.2 Þáttur fjölmiðla	195
III.3 Háskólasamfélagið	211
III.4 Samstaða og samábyrgð	227
Lokaorð	242

Viðauki I: Rannsóknasetur um fjölmiðlun og boðskipti: *Um fjöllun fjölmiðla á Íslandi um banka og fjármálafyrirtæki 2006–2008*

Útdráttur	247
Inngangur	247
Umfang umfjöllunar	250
Sjónarhorn fjölmiðla	254
Vinnubrögð fjölmiðla	259
Niðurstöður	263
Lokaorð	265
Heimildir	268
Viðaukar	269

Viðauki II: Hulda Þórisdóttir: *Afsprengi aðstæðna og fjötruð skynsemi: Aðdragandi og orsakir efnahagshrunsins á Íslandi frá sjónarhóli kenninga og rannsókna í félagslegri sálfræði*

Inngangur	275
Samfélag og stjórnvöld	275
Mikilvægi þess að trúa á áframhaldandi hagvöxt – markmiðadrifin hugsun og staðfestingarskekkan	275
Hin stolta þjóð í ballarhafi – fjölþjóðlegur samanburður og félagsleg samsömun	279

Saga um traust – fjölþjóðlegar samanburðarrannsóknir á trausti ásamt sálfræðilegum afleiðingum og orsökum samfélagsstrausts	282
Smá þjóð og einsleit – hjarðhegðun	284
Flókin viðskipti og flæktar tölur – sálfræði upplýsingaúrvinnslu úr ofgnótt upplýsinga	285
Bankarnir og önnur útrásarfyrirtæki	286
Samsetning starfsliðs – líkur sækir líkan heim	286
Hegðun fólks í hópum og hóphugsun	288
Áhættuhegðun	290
Vanmat og ofmat á áhættu	293
Lokaorð	295
Töflur og myndir	298
Bindi 9	
Viðauki 2	
Margrét V. Bjarnadóttir, Guðmundur Axel Hansen: <i>Rannsókn á krosseignatengslum og útlánnum bankanna til tengdra aðila</i>	
Samantekt	9
Gögn og gagnavinnsla	10
Gögn frá Ríkisskattstjóra – hlutafjármiðar	10
Heimild til gagnaöflunar	10
Heimtur	11
Gæði skráninga	11
Eignahringir	12
Gögn frá Ríkisskattstjóra – rekstrarframtal	12
Gögn frá Ríkisskattstjóra – fyrirtækjaskrá	12
Önnur gögn	13
Gagnavinnsla	13
Notkun frumgagna til að setja saman gögn um eignatengsl	13
Verðmæti eignarhlutar í fyrirtækjum	15
Lög og reglugerðir sem snerta tengda aðila og stórar áhættuskuldbindingar	15
Reglur Fjármálaeftirlitsins um stórar áhættuskuldbindingar	16
Tengdir aðilar	16
Lög um verðbréfavíðskipti	16
Lög um fjármálaframtækni	16
Samantekt, skilgreiningar og túlkun rannsakenda	17
Aðferðafræði útreikninga	18
Skilgreiningar	18
Útreikningar á tengdum aðilum	18
Útreikningar á fjárhagslega tengdum aðilum	20
Dæmi um tengda aðila vegna fjárhagslegra tengsla	20
Tengsl vegna stjórnunaráhrifa og vinavensl	21
Niðurstöður I – Krosseignatengsl	22
Yfirlit yfir eignatengsl á Íslandi	22
„Skúffufyrirtæki“	27
Stærstu hóparnir í fyrirtækjanetinu	29
Samantekt	33
Niðurstöður II – Skilgreiningar bankanna og rannsakenda á tengdum aðilum	34
Samanburður á stærð hópa	36
Samson eignarhaldsfélag ehf	36
Fyrirtæki tengd Ólafi Ólafssyni	39
Tengdir aðilar skilgreindir út frá Ólafi Ólafssyni	39
Baugur Group hf	44
Aðilar tengdir Jóni Ásgeiri Jóhannessyni	44
Exista hf	50
Milestone ehf	50
Niðurstöður III – Útlán til tengdra aðila	50
Heildarútlán til tengdra aðila út frá fyrirtækjum	53
Baugur Group hf	53
Milestone ehf	54
Exista hf	54
Ker ehf. og Kjalar hf.	54
Samson eignarhaldsfélag ehf	55
Heildarútlán til hópa þegar einstaklingar eru aðalaðilar	55
Jón Ásgeir Jóhannesson og fjölskylda	55
Ólafur Ólafsson og viðskiptafélagar	56
Niðurstöður IV – Stærstu hópar með tilliti til útlána	57
Hópar út frá fyrirtækjum	57

Hópar út frá einstaklingum	58
Stærstu skuldararnir	61
Niðurstöður V – Arðgreiðslur á rannsóknartímabilinu	62
Heildararðgreiðslur	63
Stærstu einstöku arðgreiðendur	64
Stærstu einstöku arðþiggjendur	64
Arðgreiðslur til einstaklinga og erlendra aðila	65
Óefnislegar eignir	66
Óefnislegar eignir eftir geirum	66
Arðgreiðslur með tilliti til óefnislegra eigna	66
Arðgreiðslur með tilliti til neikvæðs eigin fjár og taps	68
Niðurstöður VI – Upplýsingakerfi um krosseignatengsl	69
Heimildaskrá	71
Lög og reglugerðir	71
Fræðigreinar	71
Annað útgefið efni	71
Annað óutgefið efni	71
Hugbúnaður sem notaður var til að teikna tengslamyndir	71
Fylgiskjal 1: ÍSAT - atvinnugreinaflokkun	72
Fylgiskjal 2: Skil hlutafjármiða	73
Fyrirtæki í eigin eigu	73
Fyrirtæki með ekkert hlutafé	74
Eignahringir	74
Fylgiskjal 3: Yfirlit yfir skilgreiningar bankanna á tengdum aðilum ákveðinna hópa	75
Fylgiskjal 4: Gervimaður útlönd	79
Fylgiskjal 5: Félög með óútskýrt eignarhald samkvæmt hlutafjármiðum	85
Fylgiskjal 6: Skuldugustu einstaklingar vegið út frá eignarhlut í fyrirtækjum	87
Viðauki 3 Mark J. Flannery: <i>Iceland's Failed Banks: A Post-Mortem</i>	
I. Introduction	91
Bad Luck	91
Bad Management	91
II. The Rise of the Icelandic Banks	92
III. A Warning: Early 2006	97
Lending to Related Entities	97
Questions about Credit Quality	97
Funding	98
Limited Government and Central Bank Support	98
IV. Responses to the 2006 Mini-Crisis	99
Private Market Funding	99
Loan Opaqueness and Credit Quality	102
Liquidity and Solvency Backstops	103
Summary	104
V. Were the Banks Solvent?	104
VI. Summary and Conclusions	106
References	107
Viðauki 4 Skrá yfir þá sem kvaddir voru fyrir nefndina til skýrslutöku á grundvelli 8. gr. laga nr. 142/2008	109